HET BELANGRIJKSTE EERST

HET ZUIVERSTE ITALIAANS …

… wordt gesproken in Toscane, daarover zijn de Italianen het eens. Dat is geen toeval, want de eerste grote schrijvers die in de 14e eeuw in de volkstaal schreven kwamen hiervandaan. Dante, Boccaccio en Petrarca hebben het Toscaanse dialect verheven tot een blauwdruk voor het algemeen beschaafd Italiaans.

SALUTE! DE TOSCAANSE WIJNEN

Al meer dan 2500 jaar wordt in Toscane aan wijnbouw gedaan. Klink mee en proef de beroemde wijnen uit de regio – in de Chianti of in Zuid-Toscane kun je op de wijngoederen de geproduceerde wijnen proeven en tegelijkertijd genieten van prachtige landschappen.

DAT KLEINTJE MET DIE LANGE NEUS

De beroemdste Toscaan? Pinokkio, wie anders! Carlo Lorenzini uit Florence had de geboorteplaats van zijn moeder, Collodi, voor ogen toen hij het verhaal schreef. Hij noemde zich zelfs naar het bergdorpje: Carlo Collodi. Je kunt daar nog altijd de sfeer uit zijn kinderjaren opsnuiven.

STRANDPRET

Toscane is geen typische bestemming voor een strandvakantie, maar waarom eigenlijk niet? De regio heeft bijna 400 km kustlijn en veel brede zandstranden. Hier kun je lekker loom de Italiaanse zomer ondergaan, zonnebaden, ontspannen met een drankje of een ijsje in een van de vele bars, of in de lente genieten van het felle licht boven de zee en van een wandeling over een verlaten strand.

MICHELANGELO, DA VINCI EN CO.

Kunstenaars, architecten en wetenschappers hebben Toscane voor eeuwig een plek in de wereldgeschiedenis bezorgd. Aan de oude universiteiten studeerden knappe koppen als Galileo Galilei, de musea puilen uit van de schatten uit de middeleeuwen en renaissance, en de oude stadscentra zijn vaak nog zo goed als intact. Neem eens een duik in een glansrijk verleden!

RESPECTLOOS – TEGENOVER DE MACHTIGEN

Toscanen zijn eigenzinnig en hun humor is vaak tegendraads en respectloos. Het satirische magazine *Il Vernacoliere* uit Livorno toont dat maandelijks aan met het gebruik van schuttingtaal. Zo wordt het wolf-in-schaapskleren-karakter van premier Giorgia Meloni als 'boven blond, onder zwart' (een verwijzing naar de fascistische overhemden respectievelijk haar schaamhaar) beschreven, en dat Europa haar nu wel naakt wil zien.

KUNST IN DE OPENLUCHT

Niki de Saint Phalle en Daniel Spoerri zijn de bekendste, maar heel veel meer kunstenaars hebben zich laten inspireren door het Toscaanse landschap en er aparte installaties in de openlucht gecreëerd. Onze favoriet: het filosofenbosje Bosco della Ragnaia, het levenswerk van Sheppard Craige (▶ blz. 90).

AGRITURISMO

Vakantie op de boerderij is vooral in het landelijke zuiden van Toscane een belevenis. De sfeer is er meestal uiterst gemoedelijk en aangezien de Toscaanse *agriturismi* vaak ook wijn produceren, is er altijd iets lekkers te drinken.

MEDITATIEF OORD

Vrijwel niemand kent Chiusure. Maar wij hebben in dit nietige oord op het hoogste punt van het Cretelandschap magische momenten beleefd: weidse heuvelketens in de avondzon, met links de Monte Amiata en rechts de torens van Siena.

DE AUTEUR

Gesa Pölert houdt van het zuiden en Toscane is in maart altijd haar redding voor de West-Europese winter. Tobias Garst heeft lang in Florence en Pisa gewoond. 'Met vrienden en familie gaan we vaak rode wijnen uit de regio proeven, dus wie weet komen we elkaar wel tegen op een wijngoed …'

ETEN EN DRINKEN

Zelden hebben we Italianen zo fanatiek horen ruziën als over de juiste grootte van spekblokjes of de ingrediënten van de perfecte risotto. Zelden hebben we echter ook zo lekker gegeten als hier, of het nu in een restaurant was of bij vrienden thuis! Eten staat centraal in het Italiaanse dagelijks leven, het liefst in gezelschap. Lekker eten en goede wijn vind je daarom overal, ook in de eenvoudigste trattoria's.

CASTAGNACCIO

Deze taart van kastanjemeel is een smakelijke herinnering aan de Toscaanse bergen; een familierecept.

Ingrediënten voor 6 personen
- 300 g gezeefd kastanjemeel
- circa 350 ml water
- 2 eetlepels olijfolie
- een handvol geweekte en uitgelekte rozijnen
- een handje pijnboompitten
- een takje rozemarijn

Bereiding
Meng meel, water, olie en rozijnen tot een smeuïg deeg en strijk het maximaal 1 cm dik uit over een ingevet bakblik. Zet ongeveer een halfuur in de oven op 200°C. Garneer tussendoor met pijnboompitten en rozemarijn. Serveer met ricotta.

ZWARTE OCHTEND
Ontbijten betekent in Toscane vooral: *caffè*, het liefst zwart en sterk. Misschien een zoet broodje erbij, maar dat is het wel. Zoek voor je espresso of cappuccino een kleine bar op, daar smaakt hij vaak het lekkerst – en je komt er een hoop mensen tegen!

LUNCH EN DINER VOOR GENIETERS
In Italië is het gebruikelijk 's middags en 's avonds warm te eten. Als de tijd het toelaat met een *primo* en *secondo* (eerste en tweede gang). Als *primo* krijg je pasta, risotto of *zuppa*. De *secondo* bestaat uit vlees of vis. Wie veel trek heeft bestelt ook nog een voorgerecht (*antipasto*) of dessert (*dolce*). Populair en gebruikelijk zijn de combinaties *antipasto-primo* of *secondo-dolce.* Een espresso, hier gewoon *caffè* genaamd, sluit de maaltijd waardig af.

DE APERITIVO
De *aperitivo*, een drankje voorafgaand aan het diner, gebruiken Italianen vanaf ongeveer 19-21 uur graag met familie en/of vrienden. Veel bars serveren bij de Aperol of Campari dan een uitgebreid, bij de prijs (ca. €8) inbegrepen snackbuffet. Deze oude mediterrane traditie is sinds enkele jaren weer helemaal in de mode gekomen.

PRIJZEN
Gemiddelde prijs voor een hoofdgerecht:

€	tot 12 euro
€€	12 tot 20 euro
€€€	meer dan 20 euro

TOSCAANS GENIETEN

Zuppa
Dit is niet zomaar een soep, maar in gekookte groente geweekt brood, op smaak gebracht met olijfolie en kruiden. Zuppa is een van de authentiekste Toscaanse gerechten. Er bestaan ontelbare recepten voor, zoals *ribollita* (met groente) of *pappa al pomodoro* (met tomaten).

Pecorino
De Toscaanse heuvels lenen zich uitstekend voor het houden van schapen. Daarom is de kruidige schapenkaas pecorino hier alomtegenwoordig. Jong (*fresco*) of oud (*stagionato*), verfijnd met peper, walnoot of truffel: pecorino is een lekkernij, vooral met goede olijfolie of honing.

Vinsanto
De ziel van het Toscaanse plattelandsleven: deze beroemde dessertwijn bevat 16% alcohol. De naam vinsanto ontleent zijn heilige klank aan het feit dat priesters hem graag als miswijn gebruikten. Vinsanto wordt gemaakt van gedroogde witte druiven.

Fantastisch vlees
Oude inheemse veerassen staan garant voor vlees van een bijzondere kwaliteit: proef maar eens het vlees van de varkensrassen *cinta senese* uit de provincie Siena en *macchiaiolo maremmano* uit de provincie Grosseto, van het witte chianinarund, het maremmarund en de zwarte Pisaanse koe (*mucco pisano*). Ook de Toscaanse ham- en worstspecialiteiten zijn niet te versmaden.

Wijn en olijfolie
Naast Piemonte is Toscane de belangrijkste Italiaanse wijnregio. Nog altijd is wijn hier een dagelijks gebruikt voedingsmiddel, zoals een eenvoudige chianti of een bijna pure sangiovese, waaraan soms andere druivensoorten worden toegevoegd. Daarnaast worden er in Toscane ook exquise wijnen geproduceerd, zoals de Chianti Classico, de Vino Nobile di Montepulciano en de Morellino di Scansano. Andere topwijnen zijn de Brunello di Montalcino en de Sassicaia uit Bolgheri. De Toscaanse olijven worden vooral verwerkt tot *extra vergine* olijfolie.

HET BROOD
Waarom Toscaans brood van oudsher zoutloos is? Omdat zout vroeger te duur was en de zuinigheid van weleer traditie is geworden. Maar het doet er eigenlijk niet toe, want Toscaans brood eet je altijd in combinatie met kruidige soepen, sauzen en smeersels.

In Toscane worden ook heerlijke witte wijnen geproduceerd

Palazzo Tucci 3
Overnachten in een barok familiepaleis? Dat kan in het Palazzo Tucci en het is helemaal niet zo duur. Parkeren is mogelijk, maar kost wel extra.
Via Cesare Battisti, tel. 0583 46 42 79, palazzotucci.com | €€€

ETEN EN DRINKEN

OP DE STADSMUUR
Ristorante Caffeteria San Colombano 1
Deze origineel ingerichte zaak biedt voor elk wat wils: gerechten (voor pittige prijzen), sandwiches of alleen een drankje, die je ook op het terras kunt nuttigen.
Rampa Baluardo San Colombano 6, tel. 0583 46 46 41, di.-zo. 9.30-22 (bar) 12-15, 19-22 uur (restaurant) | €€-€€€

ETALAGES KIJKEN
2-4: ► blz. 38.

SPECIALITEITEN ONDER HET GEWELF
Osteria Baralla 5
In een sfeervolle omgeving onder een oud bakstenen gewelf komen lekkere lokale specialiteiten op tafel, zoals *tortelli Lucchesi*, speltsoep, stokvis met kikkererwten en pittige goulash.
Via Anfiteatro 9, tel. 0583 46 45 99, osteria baralla.it, ma.-za. 12.30-14.20, 19-22.20 uur | €-€€

VERSCHOLEN TUIN
Trattoria Canuleia 6
Liefdevol gerunde zaak met vriendelijk personeel. De kaart is niet heel uitgebreid, maar biedt een uitstekende keuze aan smakelijke gerechten. Binnen is het klein en intiem, maar de mooiste plaatsen bevinden zich in de tuin aan de achterkant, waar je in een ontspannen sfeer kunt eten.
Via Canuleia 14, tel. 0583 46 74 70, canuleia trattoria.it, di.-zo. 12.30-14, 19.30-22 uur | €€

FAMILIETRATTORIA
Da Leo 7
Al 35 jaar verwent de familie Buralli zijn gasten met typische gerechten uit de plaatselijke keuken, zoals groentesoep uit het Val di Serchio (*garmugia garfagnina*). Het uitgebreide menu wisselt regelmatig en bevat nog allerlei andere Toscaanse specialiteiten. Alle gerechten worden vers bereid. De porties zijn royaal, de prijzen schappelijk.
Via Tegrimi 1, tel. 0583 49 22 36, trattoria daleo.webnode.it, dag. 12-15, 19.30-22 uur, zo.-avond gesl. | €

VEEL PLEK, VEEL KLANTEN
Da Giulio in Pelleria 8
Ook Marcello Mastroianni heeft hier lekker gegeten en – net als veel andere prominenten – een foto met handtekening achtergelaten. Dit grote restaurant (bijna 250 zitplaatsen!) serveert eenvoudige, maar goede gerechten voor een aangename prijs.
Via delle Conce 45, tel. 0583 559 48, trattoria dagiulio.it, ma.-za. 12-14.30, 19-22.30 uur | €€

WINKELEN

Elk derde weekend van de maand wordt op de Piazza San Martino en in de aangrenzende straatjes een grote **antiek- en vlooienmarkt** gehouden – beslist een van de leukste in Toscane.

SHOPPEN IN LUCCA
2-8: ► blz. 38.

SPORT EN ACTIVITEITEN

De autoluwe binnenstad en het uitgebreide netwerk van fietspaden maken van Lucca een **fietsstad** bij uitstek. De stadsmuren en de dam van de nabijgelegen rivier de Serchio lenen zich uitstekend voor een verkenningstochtje. Er zijn veel fietsverhuurders, waaronder **Puntobici** 1 (Via del Crocefisso 8, tel. 34 79 22 67 29, puntobici.lucca.it, stadsfiets €4,50 voor 1 uur, €10 voor 3 uur, €16 per dag). Er zijn ook kinderzitjes, fietskarren, mountainbikes en racefietsen te huur.

INFO EN EVENEMENTEN

INFO
Ufficio Informazioni e Accoglienza: Piazzale Verdi, tel. 0583 58 31 50, turismo.lucca.it, apr.-okt. dag. 9.30-18.30, nov.-mrt. 9.30-16.30 uur.

EVENEMENTEN
Lucca Summer Festival: juni/juli, luccasummerfestival.it. Bekende internationale rock- en popsterren treden op de Piazza Napoleone in de openlucht op.
Lucca Comics & Games: eind okt., luccacomicsandgames.com. Op deze vijfdaagse strip- en gamebeurs (de grootste van Italië) val je op als je niet verkleed bent. De kamerprijzen liggen in deze periode een stuk hoger dan normaal.

VERVOER
Bus: vanaf de Piazzale Verdi vertrekken bussen van Autolinee Toscane (at-bus.it) naar alle steden in de provincie Lucca en naar Pisa.
Trein: goede verbindingen vanaf het Stazione di Lucca (Viale Cavour 15) naar Pisa, Viareggio, Montecatini, Pistoia, Prato en Florence.

IN DE OMGEVING

ELISA'S PARK
Circa 8 km ten noorden van Lucca ligt aan de voet van de Apennijnen de **Villa Reale di Marlia** (🗺 C 4), die net als veel andere villa's voor de landbouw is gebouwd tijdens de handelscrisis in de 16e eeuw. Maar deze villa werd in opdracht van Napoleons zus Elisa Baciocchi in de 19e eeuw verfraaid en uitgebreid met een park in Engelse stijl, dat de barokke tuin omsloot.
Via Fraga Alta 2, Marlia, villarealedimarlia.it, mrt.-okt. dag. 10-18, laatste entree 16.30 uur, €12 (park), €18 (park en villa), reserveer voor het weekend online!

PISA 🗺 B 5

Aan de meeuwen boven de daken van Pisa kun je zien dat de zee dichtbij is. Daaraan dankt de stad haar milde klimaat en historische betekenis, waarvan de mooiste getuigen de weidse Piazza del Duomo en de scheve klokkentoren zijn. Bovendien heeft Pisa een levendige binnenstad met veel studenten, markten en winkels. De haven is allang verplaatst naar Livorno.

HARING

Een ongelooflijk maar waargebeurd verhaal: een student uit Pisa liep in New York toevallig Keith Haring tegen het lijf en nodigde hem uit om naar Italië te komen. Eenmaal in Pisa vond Haring een van de buitenmuren van het Antoniuskloster gewoonweg gemaakt voor een groot graffitikunstwerk. Zo ontstond in 1989 **Tuttomondo** 9, een ode aan het leven en een van de grootste muurschilderingen van de kunstenaar, die het jaar daarna zou overlijden.

HEEL PERSOONLIJK

La Formaggeria 3
Goede wijnbar met kaasplankjes, fondue, vleeswaren en rauwe vis.
Via de' Redi 16, tel. 0575 40 35 83, ma.-za. 11.30-14.30, 18.30-24 uur | €€

WINKELEN

ANTIEK EN GOUD

Arezzo is van oudsher een centrum voor de antiekhandel; de winkels vind je verspreid door het **oude centrum**. De goudsmederijen zijn meer in de periferie gevestigd.

VOOR FASHIONISTA'S

Elegante boetieks en relatief goedkope modezaken vind je vooral aan de **Corso Italia**.

INFO EN EVENEMENTEN

INFO

Infopoint Discover Arezzo: Via Giorgio Vasari 13, tel. 0575 37 74 68, discoverarezzo.com, dag. 10-13, 13.30-17.30 uur.

EVENEMENTEN

Giostra del Saracino: derde za. van juni en eerste zo. van sept., giostra delsaracinoarezzo.it. De gekostumeerde ruiters op dit toernooi proberen met hun lans een draaiende houten pop (de Saraceen) te raken, die met loden kogels terugslaat.
Arezzo Wave: half juli, arezzowave.com. Open-air-rockfestival in het stadion en in het park Colle del Pionta (ingang: Via Masaccio).

VERVOER

Bus: bussen van Autolinee Toscane (at-bus.it) rijden vanaf het busstation in de Viale Piero della Francesca (station) naar Cortona, Siena en alle plaatsen in de provincie Arezzo.
Trein: Arezzo ligt aan het traject Florence-Rome. Vanaf het station rijden er regelmatig treinen in beide richtingen.

CORTONA G 7

Dit stadje, hoog op de helling boven het Val di Chiana, heeft een van de best bewaarde middeleeuwse centra van Toscane. De steile straatjes en mooie pleinen nodigen uit tot een verkenning. Steeds weer openen zich nieuwe uitzichten op het omliggende landschap. Bezienswaardigheden zijn het Etrusken- en het bisschoppelijke museum met vondsten uit de oudheid en mooie renaissanceschilderijen.

BEZIENSWAARDIGHEDEN

VAN UITZICHT NAAR MUSEUM NAAR UITZICHT

De **Piazza Garibaldi** is een balkon dat uitkijkt over het zuidoosten van Toscane. Je blik glijdt hier langs de bergen naar een puntje van het in Umbrië gelegen Lago Trasimeno. De **Via Nazionale** voert langs leuke boetieks, cafés en galeries naar de centrale **Piazza della Repubblica**, dat op elk uur van de dag een ontmoetingsplaats van inwoners en bezoekers is. Aan het plein verheft zich het **Palazzo Comunale**, het stadhuis met een brede buitentrap.
Een plein verder sta je voor het **Etruskenmuseum** (MAEC, Piazza Signorelli 9, cortonamaec.org, apr.-okt. dag. 10-19, nov.-mrt. di.-zo. 10-17 uur, €10). Topstukken zijn een Etruskische bronzen olielamp uit de 5e eeuw v.Chr. en een stenen doodsbed met treurende figuren. Daarnaast vind je hier Egyptische en Romeinse voorwerpen en schilderijen van de in Cortona geboren Gino Severini (1883-1966).
Als je in dezelfde richting verder wandelt, kom je uit op de **Piazza del Duomo**, die uitmondt in een terras met uitzicht. Links ligt het kleine, maar interessante **Museo Diocesano** (Piazza del Duomo 1, apr.-okt. dag. 10.30-18.30, nov.-mrt. vr.-zo. 10-17 uur, €6). Hier zijn meesterwerken van Toscaanse schilders te zien, bijvoorbeeld van Fra

Ook 's avonds is de buitentrap van het stadhuis een geliefd trefpunt in het oude centrum van Cortona

Angelico en Pietro Lorenzetti. En in de **kathedraal** (dag. 8.30-18.30 uur) links aan de overkant heeft barokschilder Pietro da Cortona in de linkerzijbeuk zijn geboortestad een schilderij van de *Geboorte van Jezus* nagelaten.

SLAPEN, ETEN

IN HET OUDE CENTRUM

Le Residenze Ristori
Middeleeuws stadspaleis met mooi gerenoveerde kamers, waarvan sommige met een keukentje.
Via del Giardino 10, tel. 328 843 71 69 | €

INDONESISCH TINTJE

B&B Casa Kita
Kamers met mooi uitzicht en voor een deel met een exotisch decor. Gemeenschappelijke keuken en gedeeld terras met fantastisch uitzicht.
Vicolo degli Orti 7, tel. 389 557 98 93, casakita.com | €

SMULLEN IN DE KELDER

Taverna Pane e Vino
Een ongedwongen sfeer, een omvangrijke wijnkaart en uitstekende kleine gerechten, zoals ravioli met ricotta en artisjokken of kastanjegnocchi met truffel.
Piazza Signorelli 27, tel. 0575 63 10 10, pane-vino.it, di.-zo. lunch en diner | €

TREFPUNT VAN KUNSTENAARS

Osteria del Teatro
Aan de muren van dit verzorgde restaurant hangen foto's van acteurs en op de achtergrond klinkt operamuziek. De verfijnde streekkeuken is voortreffelijk. Wat te denken van bijvoorbeeld pasta met walnotenpesto, saffraan-paddenstoelrisotto of truffel- en wildgerechten?
Via Maffei 2, tel. 0575 63 05 56, osteria-del-teatro.it, do.-di. 12.30-14.30, 19.30-22.30 uur | €€

INFO

Info Cortona: tel. 0575 63 72 74, apr.-okt. dag. 10-19, nov.-mrt. wo.-ma. 10-16 uur.

Bus: de lijnbussen van Autolinee Toscane (at-bus.it, vanaf Piazza Mercato) rijden naar station Terontola-Cortona aan het traject Florence-Rome.